

38. Farklı ülkelere ait masalların duygu sınıflamalarına göre incelenmesi¹

Esra YALÇINTAŞ²

Muhammed Muzaffer ÖZHAN³

APA: Yalçıntaş, E. & Özhan, M. M. (2023). Farklı ülkelere ait masalların duygu sınıflamalarına göre incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 639-661. DOI: 10.29000/rumelide.1346230.

Öz

Çocuklara bebeklik döneminden yetişkinliğe uzanan süreçte bambaşka dünyaların kapısını açan masallar, birçok farklı duyguyu içinde barındıran yazımsal türlerden biridir. Bu yönüyle masalların çocuğun birçok becerisini geliştirmesi; çocuğun kendini tanınmasını, duygu ve düşüncelerinin farkına varıp ayırt etmesini sağlaması beklenmektedir. Masallardaki karakterler/kahramanlar vasıtasıyla yaşanan olaylara verilen tepkiler ve ortaya çıkan duygular çocuğun hem öğrenmesini hem de rol model almasını sağlamaktadır. Bu noktadan yola çıkılarak araştırmada, farklı ülkelere ait masalların duygu sınıflamalarına göre incelenmesi ve masalarda hangi duygulara ne sıklıkla yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca her ülkenin masallarında baskın olan duygu ifadelerinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında ise doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda, dünyaca en çok okunan/anlatılan/bilinen ve kolayca ulaşılabilen (internette ya da basılmış hâline) “Grimm Masalları, Andersen Masalları, Binbir Gece Masalları, Her Güne Bir Masal” kitaplarında yer alan 1736 masal arasından seçilen 210 masal, araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Verilerin analizinde, duygu ifadelerinin masalarda yer alma sıklığını belirleyebilmek için frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır; sonrasında betimsel analiz kullanılarak 210 masal duygu sınıflamasındaki “sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku” altı birincil duygu ifadesi şeklinde kategorileştirilerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, 210 masalda rastlanan 1360 duygu ifadesinden masalarda en sık rastlanan “sevinç”; sonrasında “üzüntü” ve “öfke”dir. Bu sonuç, “sevinç” olumlu olan duygular arasında, “üzüntü” ve “öfke” ise olumsuz olan duygular arasında bulunduğundan masalarda olumsuz duyguların daha baskın olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ülkelere göre olumlu-olumsuz duygu sınıflamaları incelendiğinde de, olumsuz duyguların masallarında baskın olduğu ülke sayısının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Duygu, duygu sınıflaması, masal, olumlu-olumsuz duygu, Türkçe

¹ **ETİK:** Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) tarafından 26 Ağustos 2022, 2022-07 sayılı kararla etik izni verilmiştir.

² Dr., Bursa Uludađ Üniversitesi, Eğitim Fakóltesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD (Bursa, Türkiye), esrayalcintas@uludag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6971-0519 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 20.07.2023-kabul tarihi: 20.08.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1346230]

³ Dr., Bursa Uludađ Üniversitesi, Eğitim Fakóltesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD (Bursa, Türkiye), muzafferozhan73@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3661-5544

Examination of the fairy tales from different countries according to emotion classifications

Abstract

The fairy tales, which open the door to different worlds for children in the process from infancy to adulthood, are one of the literary genres that contain many different emotions. In this respect the fairy tales, develop many skills of the child; it is expected that the child will get to know himself, realize and distinguish his/her feelings and thoughts. The reactions given to the events experienced through the characters/heroes in the fairy tales and the emotions that arise enable the child both to learn and to take a role model. From this point of view, this research aimed to examine the fairy tales of different countries according to their emotion classification and to determine which emotions and how often are included in the fairy tales. In addition, it is aimed to reveal the dominant emotional expressions in the fairy tales of each country. This study used the basic qualitative research design, one of the qualitative research methods. Document analysis technique was used to collect data. This context, 210 fairy tales selected from among 1736 fairy tales in the world's most read/told/known and easily accessible (on the internet or in print) "Grimm Fairy Tales, Andersen Fairy Tales, Fairy Tales of One Thousand and One Nights, One Fairy Tale for Every Day" books constitute the data sources of the research. This analysis of the data, frequency (f) and percentages (%) were calculated in order to determine the frequency of emotional expressions in fairy tales; afterwards, using descriptive analysis, "love, joy, surprise, anger, sadness and fear" in the emotion classification of 210 fairy tales were categorized as six primary emotion expressions and interpreted. According to the research results, "joy" is the most common expression among 1360 emotion expressions found in 210 tales; followed by "sadness" and "anger". This result revealed that negative emotions are more dominant in fairy tales, since "joy" is among positive emotions, "sadness" and "anger" are among negative emotions. In addition, when the positive-negative emotion classifications by countries examined, it was concluded that the number of countries in which negative emotions were dominant in fairy tales was higher.

Keywords: Emotions, emotion classification, the fairy tales, positive-negative emotions, Turkish

1. Giriş

Geçmişten günümüze, bebeklikten itibaren ninnilerden sonra ebeveynlerin ilk tercihi olan masallar; çocuğun hayal ve düşünme gücünü, yaratıcılığını geliştiren, onlara farklı ve renkli dünyalar sunan yazınsal bir türdür. Özellikle anlatıma dayalı olmaları, yaşama "merhaba" diyen bireyin karşılaştığı ilk ve en önemli edebî eserlerden biri olarak öne çıkmaları ve anlatıcının da katkısıyla insanlığın farklı kültürlerini sunmaları çocuğa farklı bakış açıları kazandırmaktadır. Masalların farklı kültürlerden örnekler sunması, insanların duygu ve düşüncelerini yansıtmaları çocuğun zengin bir yaşam deneyimi edinmesine katkı sağlamaktadır. "Cesare Pavase'nin *İnsan dünyayı eşyalar aracılığıyla değil, kelimeler, resimler ve masallar aracılığı ile tanır*" ifadeleri bu deneyimlerin önemini desteklemektedir (Yılmaz, 2015). Benzer şekilde Ak (2022), "*Güneşi Bile Tamir Eden Adam*" adlı eserinde "Hikâyesi olmayan hiçbir şeyin hafızası da olmaz." ifadelerine yer vermektedir.

Çocuklar okuyazar olmadan önce, ailelerinin üstlendiği bir sorumluluk olan, ayrıca bir paylaşım ve birliktelik de sağlayan masallar, çocukların okuma yazma öğrenmeleriyle birlikte daha fazla gerçekleştirebildikleri bir etkinlik hâline gelmektedir. Masallar, genel olarak iyiliklerin ve iyi olanın

kazandığı, kötülüklerin ve kötü olanın cezalandırıldığı, güzel olan Őeylerin ise ödüllendirildiği bir yapıdadır. Başlangıçta ocukların ilk rol modelleri ebeveynleri iken, zamanla bu durum yerini masallardaki iyi-kötü karakterlere ve hayali kahramanlara bırakmaktadır. Masalarda yer alan karakterler, masalı okuyan ya da dinleyen çocuklarda çeşitli duygular uyandırır ve zamanla çocuklar, bu karakterlerle kendilerini özdeşleştirerek onların duygularıyla ortaya çıkan davranışları edinmeye başlarlar (ifti ve Kaya, 2020). Başka bir deyişle masalarda, sade ve yalın bir anlatımla sunulan olaylardaki karakterlerin duygu ifadeleri çocukta yer edinerek onun duygu dünyasının bir parçası olmaya başlar. Aynı zamanda bir duygu ifadesi, farklı masalarda, birden fazla anlatım Őekliyle de verilebilir. Bu bakış acısıyla dikkate alındığında masallar, her türlü deneyimi ve duyguyu olağanüstü kahramanlar aracılığıyla geçmişten günümüze sözlü anlatımın olanaklarından yararlanarak taşımaktadırlar. Bu durumda masalın, olağanüstü varlıkları ve olayları, hayalleri, sevinçleri, üzüntüleri geçmişten geleceğe, farklı kültürel zenginlikler içerisinde sözcüklerle sunan edebî bir tür olarak tanımlanması yerinde olacaktır.

Masallarla buluşan çocuklar hayal gleriyle yarattıkları dünyayla masalın büyülü dünyasını birleştirerek ikisini birlikte yaşama fırsatı bulmaktadırlar (Yalçın ve Aytaş, 2016). Sanders'in (2016) "*Masallar ocukların en karanlık korkularını ve kuşkularını açığa çıkarak bunların konuşulmasına yardımcı olur*" ifadeleri ile nitelikli masalların içeriklerindeki birçok farklı duyguyla çocukları bir araya getirerek onları hayata hazırladığı (Nas, 2014) düşüncesini desteklediği söylenebilir. Nitelikli masallar çocukların özgüvenlerini artırarak onlara farklı bakış açılarıyla hayata bakabilme fırsatı sunmakta ve ruhsal gelişimlerini kuvvetlendirmektedirler. Ayrıca ocukların kendilerini daha iyi tanımalarına olanak sağlamakta (Dilidüzgün, 1996) ve onları birçok farklı duygu ifadesiyle buluşturarak duygu gelişimlerini de desteklemektedirler. Örneğin, "Keloğlan" masallarıyla buluşturulan çocuklar, karşılaştığı problem durumlarının üstesinden gelmek için "mücadele etme ve sevgi" gibi duygularla karşı karşıya geleceklerdir. "Kırmızı Başlıklı Kız" masalıyla buluşturulan çocuklar "korku ve şaşkınlık" gibi duygularla bir araya gelecekken "Sindirella" masalıyla tanıştırılan çocuklar ise "acı, üzüntü ve sevinç" gibi daha farklı duygularla bir araya geleceklerdir. Bu durum her masalın çocuklar için ayrı bir duygu dünyası sunduğunu göstermektedir.

Çocuklar n bilgilerini, deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini kullanarak masalları anlamlandırmaya çalışmakta, masallardaki duygusal unsurları ve olayları kavrayarak analiz etmekte ve yorumlayıp değerlendirerek (Turhan ve Karaca-Turhan, 2021) masalların içerdiği duygu ifadelerini zmsemelemektedirler. Çocukların kendilerinden yola çıkarak masalarda ulaştığı her anlam, çocuklarda farklı coşku ve duyguların ortaya çıkmasını (Sever, 2021) sağlamaktadır. Oluşan bu coşku ve duygular çocukların sosyal hayatlarına dokunarak yaşamlarında önemli bir rol oynamaktadır. Duygular sosyal ve profesyonel yaşama nüfuz ederek düşünce ve davranışları etkilemekte, bireylerin ilişkilerini ve etkileşimlerini derinden Őekillendirmektedir (Van Kleef, Cheshin, Fischer and Schneider, 2016). Başka bir ifadeyle duygular bireyin yaşamının niteliğini belirlemektedir (Ekman, 2003). Hochschild (1990) duyguyu, genellikle aynı anda deneyimlenen bir durumun değerlendirilmesi, bedensel duyumlardaki değerlikler, ifade edici jest-mimiklerin kullanılması ve bu unsurlara kültürel etiketin belirli özelliklerinin yansıtılması olarak tanımlamaktadır. Weiner (2007) ise, duyguları olumlu veya olumsuz niteliklere sahip öznel veya özel deneyimler olarak açıklamaktadır.

Çocukların yaşamlarında deneyimledikleri durumlar ve olaylarda olduğu gibi, masallar da çocukları yeni duygularla karşılaştırmaktadır. Bir araya geline her masal çocukların duygularını farklı Şekilde etkilemektedir. Çocuklar, tecrübe ettikleri her yaşantı sonrası farklı duygu ifadeleriyle karşılaşıp onları iselleştirmektedirler. Aynı durum, masallardaki karakterlerin olaylara verdikleri tepkilerin ve

yansıttıkları duyguların okuyucuda/dinleyicide yeni anlamlar oluşturarak farklı olan duygu ifadelerini öğrenmeleriyle de gerçekleşmektedir. Çocukların farklı duygu ifadeleriyle karşılaşması, onları analiz etmesi, anlamlandırması ve yorumlaması için birçok masal okumaya ya da dinlemeye ihtiyacı vardır. Çocukların karşılaştığı duygu ifade eden her yeni kelime ya da cümle onlar için yeni bir duygu durumudur (Alper, 2012). Bu nedenle çocuklar, ne kadar çok masal ve duygu ifadesiyle karşı karşıya gelirlerse, kendilerini tanımaları, yaşamı anlamaları ve farklı bakış açıları kazanmaları da o derece gelişecektir. Ayrıca duygular; bireylerin günlük yaşamlarını, motivasyonlarını, sosyal ve kişisel gelişimlerini (Pekrun, 2009) doğrudan ve işlevsel olarak etkilemektedir. Bu nedenle çocukların kendi duygularına seslenen, içinde kendileriyle özdeşleştirebilecekleri karakterlerin bulunduğu, kendi yaşantılarından örneklerle rastlayıp olaylara dâhil olabilecekleri masallar ilgilerini çekmektedir. Bu masallarda yer alan duygu ifadelerinin ağırlıklı olarak olumlu olması, çocuklara olumlu kişilik özellikleri kazandıracaktır. Nitekim Hochschild (1990) duyguların bir duygu gibi çalıştığını belirtmektedir. Tıpkı öğrenme sırasında ortaya çıkan keyif alma, umut, gurur, öfke, kaygı veya can sıkıntısı gibi başarı ile ilgili duygularda (Pekrun, 2009) olduğu gibi masal okurken ya da dinlerken de masaldaki karakterler ve olaylar vasıtasıyla çocukta birçok duygu açığa çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu duygular olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Robinson (2008) bireyin deneyimlediği farklı türde duyguları olumlu ve olumsuz duygular olarak Tablo 1'deki şekilde ayırmaktadır:

Tablo 1. Duruma göre olumlu ve olumsuz duygular

Duygu Türü	Olumlu duygular	Olumsuz duygular
Nesne özellikleriyle ilgili duygular	İlgi, merak Çekicilik, arzu, hayranlık Sürpriz, eğlence	Korku, panik Sevimsizlik, tikslenme, tiksime İlgisizlik, aşinalık, alışma
Gelecekle ilgili duygular	Umut	Korku
Bir durumla/olayla ilgili duygular	Minnettarlık, şükran Keyif, mutluluk, zafer, çok sevinme Rahatlama	Öfke, hiddet Üzüntü, keder Hüsran/yılma, hayal kırıklığı
Bireyin kendisiyle ilgili duyguları	Başarıda gurur, özgüven, girişkenlik Cömert davranma	Utanc duyma, suçluluk, pişmanlık Açgözlülük, hırs, cimrilik, kıskançlık, haset
Sosyal duygular	Sempati duyma	Acımasızlık
Biriktirilmiş duygular Teşvik eden/canlandıran duygular	Sevgi	Nefret

Parrot (2001) ise duyguları birincil, ikincil ve üçüncül olmak üzere sınıflandırmıştır. Parrot'un (2001) yapmış olduğu sınıflama Tablo 2'de verilmiştir (Akt. Alper, 2012).

Tablo 2. Parrot'un Duygu Sınıflaması

Birincil duygular	İkincil duygular	Üçüncül duygular
Sevgi	Düşkünlük-şefkat	Hayranlık, düşkünlük, aşk-sevgi, şefkat-merhamet, ilgi, hoşlanma, çekicilik-cazibe, önemseme-bakım, hassasiyet, sevecenlik, duygusalılık- duyarlılık
	Arzulama-şehvet	Arzu etmek-istemek, tutku, sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma
	Özlem-hasret	Özlem-hasret
Sevinç	Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama
	Hoşlanma	Heyecan, canlılık, heves, istek, zevk vermek
	Memnuniyet	Hoşnut olma, memnun olma
	Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek
	İyimserlik	Can atmak, ümit etmek, ummak istemek
	Büyülenme	Mest olma, kendinden geçme
	Ferahlama	Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma
Şaşkınlık	Şaşkınlık	Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz
Öfke	Sinirlendirme	Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kıskırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık
	Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı
	Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzme, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık
	Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama
	Kıskançlık	Haset, çekememek
	Acı çektirmek	Canını yakmak, eziyet etmek
Üzüntü	Acı çekme	İstirap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek
	Üzülmek	Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli
	Hüsrân	Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma
	Utandırma	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı
	İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme
	Duygudaşlık	Acıma
Korku	Dehşet	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak
	Ürkeklik	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu

Robinson'un (2008) duygu tablosuna göre; Parrot'un (2001) duygu sınıflaması tablosunda yer alan "sevgi, sevinç, şaşkınlık" duyguları olumlu duygular, "öfke, üzüntü, korku" duyguları ise olumsuz duygular kategorisine girmektedir. Masallardaki karakterlerin/kahramanların jestlerinin, mimiklerinin, hareketlerinin ve davranışlarının anlatıma net yansıtılabilmesi, olay örgüsü ve mekân ilişkisinin doğru kurulması, vurguların yerinde kullanımı olumlu-olumsuz duygu durumlarının okuyucuya geçirilmesinde önemli olan unsurlardır. Masalların çocukları iyi, güzel, doğru olana yönlerecek olumlu duygular barındırması onların kişiliklerinin oluşmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Çocuklar masalın kahramanı ile kendilerini özdeşleştirerek yaşadıkları ya da yaşayacakları olaylarda verebilecekleri tepkileri önceden kestirmekte, başka bireylerin de benzer duygular yaşadıklarını görmekte ve duygudaşlık oluşturarak benmerkezci tutumlarını azaltmaya başlamaktadırlar. Ayrıca soyut ve ifadesi zor olan duygular, masallar aracılığıyla somut ve anlaşılması kolay hâle getirilerek duygulardaki doğallığı da keşfetmektedirler (Demirdöğen, 2003; Tür ve Turla, 1999). Yazarlar, zaman zaman çocuklara olumsuz durumlar ve duygular üzerinde düşünme fırsatı vermelidirler. Bu bağlamda masallardaki kötü güçler, çocuğun hayattaki güçleri tanınmasını da kolaylaştırmaktadır. Ancak çocuğa bilinçsizce verilen niteliksiz masalların çocukta tamiri güç davranışlar oluşturabileceği ya da korkutucu unsurların masallarda sık kullanılmasının çocukta psikolojik sorunlar ortaya çıkarabileceği de unutulmamalıdır. Yazar, tüm bunları göz önünde bulundurarak durumları ve duyguları dengeli bir biçimde masallara yansıtılabilmelidir (Demirdöğen, 2003; Yavuzer, 2000).

Çocuğa içeriğinde olumlu ya da olumsuz duygu ifadelerinin yer aldığı masalların anlatılması ya da çocuğun bu masallarla buluşturulması gelecekteki davranışlarını ve karakterini büyük ölçüde etkileyecektir. Masallardaki kahramanlarla özdeşim kuran çocuk, karakterlerin yaşadıkları sevinci, neşeyi, öfkeyi, korkuyu duyumsayarak içselleştirmektedir. Yazarların olay örgüsünü ve karakterleri oluştururken duyguları yansıtmaması gibi bir durum olamayacağı için çocuğun duygu ifadelerini masallardan öğrenerek gerçek hayatında kullanması da kaçınılmaz bir durum olacaktır. Dolayısıyla masallarda yer verilen her bir duygu ifadesinin, çocuğun davranışlarında ve kişiliğinde olumlu veya olumsuz yönde bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Zhao, Li, Sun, Zheng ve Harris (2022) küçük çocuklara bir hikâye karakterinin hile yapmaya, kurallara uymamaya ya da kopya çekmeye karşı verdiği olumlu-olumsuz duygusal tepkilerini anlatmanın çocukların kopya çekme eğilimlerini önemli ölçüde azaltıp azaltmayacağını incelemiştirler. 3-6 yaş arası çocuklardan yaşça daha büyük olan anaokulu çocuklarına hikâye karakterinin kural ihlaline karşı verdiği olumsuz duygusal tepkisini anlatmanın kopya çekmeyi önemli ölçüde azalttığı, ancak onlara kurallara uymaya karşı olumlu duygusal tepkiyi anlatmanın azaltmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, 5 yaşındaki çocukların kendi ahlaki davranışlarını yönlendirmek için başka bir çocuğun duygusal tepkisi hakkındaki bilgileri kullanabildiklerini, kitaplardaki karakterlerin duygularından etkilenme durumlarını ve bu duyguları nasıl davranışa dönüştürdüklerini göstermektedir.

Masal kahramanları/karakterleri vasıtasıyla masalda işlenen konuların çocuğa aktarılması ve olay örgüsü içerisinde (Aksoy, 2020) ifade edilen duyguların çocuğa olumlu ya da olumsuz duygular olarak geçişleri söz konusuysen masalların araştırılması ve incelenmesi zorunlu bir durum hâline gelmektedir. Dünya çapındaki farklı ülkelerde masal türünde birçok eser bulunmaktadır. Bu masallarda hangi sıklıkla olumlu-olumsuz duygu ifadelerine yer verildiği, ülkelere göre baskın olan duyguların neler olduğu, ikincil duygu ifadelerinin duygu sınıflamaları çerçevesinde ne şekilde verildiği gibi soruların sorulması bu masallarla karşılaşacak çocuklarda ortaya çıkabilecek her türlü etkinin önceden belirlenebilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu noktada çalışmanın farklı ülkelerden masalların incelenmesi, duygu ifadelerinin ortaya konulması ve duygu sınıflamalarının yapılması yönleriyle önem arz ettiği ve alana

katkı sağlayacağı dşinlmektedir. Bu kapsamda mevcut araştırma ile olağanüstü olaylar ve kahramanlar aracılığıyla düşündüren, hayal kurduran, hissettiren farklı ülkelere ait masalların duygu sınıflamalarına göre incelenmesi ve masallarda hangi duygulara ne sıklıkla yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla masalların ortaya çıkardığı ya da öğrettiği duyguların neler olduğu tespit edilerek bu duyguların masallarda nasıl yansıtıldığı belirlenmeye çalışılmıştır. Aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

- Duygu ifadelerinin masallarda yer alma sıklığı nedir?
- Her ülkenin masallarında baskın olan duygu ifadeleri nelerdir?
- İncelenen masalların duygu sınıflamaları nasıldır? Masallarda ne tür duygulara yer verilmiştir?

2.Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Farklı ülkelerden seçilen masalların duygu sınıflamalarının incelenmesi amacıyla kullanılan temel nitel araştırma desenindeki bu araştırmada, masallarda yer alan karakterler/kahramanlar ve olay örgüsü ile verilmeye çalışılan ne tür olumlu-olumsuz duygu ifadelerinin olduğu ve farklı ülkelerde bu duygu ifadelerinin duygu sınıflamalarına nasıl yansıldığı üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, dünyaca en çok okunan/anlatılan/bilinen ve kolayca ulaşılabilen (internette ya da basılmış haline) “Grimm Masalları” (Grimm ve Grimm, 2020), “Andersen Masalları” (Andersen, 2016), “Binbir Gece Masalları” (Anonim, 2021) ile 2023 yılı itibariyle 46.baskıya ulaşan ve içerisinde farklı ülkelerden masallara yer verilen “Her Güne Bir Masal” (Demirkan, 2004) kitapları araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Ayrıca kitaplarda sayıca az masalı bulunan ülkeler için internette çeşitli masal okuma-dinleme sitelerinden (Googlebooks, 2023a/2023b/2023c/2023d/2023e; Grimmstories, 2023; Harika Masallar, 2022; Harisoğlu, 2020; Hikayelerimizden, 2019; Jineps Gazetesi, 2017a/2017b; Masal, 2023; Masal Alemi, 2021; Masal Oku, 2023a/2023b; Ressam Ayhan Menteşh, 2023a/2023b ve Seçme Hikayeler, 2018) doğrudan ülke adları aratılarak masallara ulaşılmış ve çalışmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca masalların frekans ve yüzdelerinin istatistiksel hesaplamalarında SPSS 25 programından yararlanılmıştır.

2.1.Çalışma grubu

Araştırmada masallar seçilirken içerisinde farklı ülkelere ait masalların bulunduğu derleme kitaplar olan “Grimm Masalları” (Grimm ve Grimm, 2020), “Andersen Masalları” (Andersen, 2016), “Binbir Gece Masalları” (Anonim, 2021) ve “Her Güne Bir Masal” (Demirkan, 2004) kitapları ve internet aracılığıyla ulaşılan diğer masalların (Googlebooks, 2023a/2023b/2023c/2023d/2023e; Grimmstories, 2023; Harika Masallar, 2022; Harisoğlu, 2020; Hikayelerimizden, 2019; Jineps Gazetesi, 2017a/2017b; Masal, 2023; Masal Alemi, 2021; Masal Oku, 2023a/2023b; Ressam Ayhan Menteşh, 2023a/2023b ve Seçme Hikayeler, 2018) kullanılması uygun bulunmuştur. Bu kapsamda 46 farklı ülkeden masallara ulaşılmıştır. Araştırmanın dokümanlarını, bu kitaplarda yer alan ve ayrıca internet vasıtasıyla incelenen toplam 1736 masal arasından her ülkeden rastgele seçilen toplam 210 masal oluşturmaktadır. Tablo 3’te 1736 masalın ülkelere göre dağılımları “frekans 1 (f₁)” ile her ülkeden seçilip incelenen 210 masalın ülkelere göre dağılımı ise “frekans 2 (f₂)” ile verilmiştir. Tablo 3’e bakıldığında birçok ülkeden çok sayıda masalın kitaplarda ve internette yer aldığı görülmektedir. Bu açıdan araştırma sonuçlarının genellenebilirliğinin sağlandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. Ulaşılan ve seçilen masalların ülkelere göre dağılımları

Ülkeler	f1	f2	Ülkeler	f1	f2	Ülkeler	f1	f2	Ülkeler	f1	f2
Arap	1002	6	İngiliz	8	5	Tibet	5	5	Özbek	4	4
Alman	253	8	Hint	8	5	Portekiz	5	5	Kızılderili	4	4
Danimarka	108	7	Letonya	8	5	Yunan	5	5	Abaza	3	3
Macar	45	5	Çek	8	5	Çin	5	5	Beyaz Rus	3	3
Fransız	33	5	Polonya	7	5	Filipin	5	5	Litvanya	2	2
Japon	28	5	Belçika	6	6	Fin	4	4	İspanyol	2	2
İtalyan	26	5	İsveç	6	6	Estonya	4	4	Alaska	1	1
Norveç	26	9	Moğol	6	6	Kaliforniya	4	4	Malezya	1	1
Afrika	23	5	Bulgar	6	6	İzlanda	4	4	Somali	1	1
Rus	19	5	Başkı Türk	6	6	Sibirya	4	4	Gürcü	1	1
Eski Yunan	10	5	Uygur	5	5	Avustralya	4	4			
Rumen	9	5	Kazak	5	5	Kore	4	4			

2.2. Veri toplama araçları

Seçilen 210 masalın duygu sınıflamalarının incelenmesinde ise Parrot (2001) tarafından geliştirilen (Bkz. Tablo 2), Alper'in (2012) "Metinde Duygu İnceleme Formu" adında Türkçeye uyarladığı form kullanılmıştır. Form üç ayrı başlıktan oluşmaktadır. Parrot'un (2001) da tablosunda belirttiği gibi "birincil duygular" duygu sınıflaması başlığı, "metindeki duygu durumu/masalda ifade edilme şekli" (sözcük, sözcük grubu, cümle) başlığı ve sayfa numarası başlığı şeklindedir. Araştırmada çok sayıda masalın incelenmesi yapıldığından örnek sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin sayısının fazla olmasından kaynaklı olarak "sayfa numaraları" örneklendirmelerin yanında parantez içerisinde verilmiştir.

2.3. Veri toplama süreci

Araştırmada, verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, gözlem ya da görüşme gerektirmeyen araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Creswell, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya yönelik mevcut kaynakların çalışmanın amacı doğrultusunda incelenmesi, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi gibi işlemleri içermektedir (Çepni, 2018). Bu araştırmanın dokümanlarını "Grimm Masalları" (Grimm ve Grimm, 2020), "Andersen Masalları" (Andersen, 2016), "Binbir Gece Masalları" (Anonim, 2021) ve "Her Güne Bir Masal" (Demirkan, 2004) kitaplarından ve internet aracılığıyla ulaşılan diğer masallardan (Googlebooks, 2023a/2023b/2023c/2023d/2023e; Grimmstories, 2023; Harika Masallar, 2022; Harisoğlu, 2020; Hikayelerimizden, 2019; Jineps Gazetesi, 2017a/2017b; Masal, 2023; Masal Alemi, 2021; Masal Oku, 2023a/2023b; Ressay Ayhan Menteşh, 2023a/2023b ve Seçme Hikayeler, 2018) elde edilen toplam 210 masal oluşturmaktadır. Sekiz ülke (Abaza, Beyaz Rus/Belarus, Litvanya, İspanya, Alaska, Malezya, Somali, Gürcistan) dışında her ülkeden birbirine yakın sayılarda masal seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu sekiz ülkeden sadece tabloda belirtilen rakamlarda masala ulaşılabilmektedir. Farklı ülkelere ait masallar araştırmacı tarafından tek tek incelenerek araştırmanın "duygu ifadelerinin masalarda yer alma sıklığı, baskın olan duygu ifadeleri ve masalların duygu sınıflamaları" amaçlarına yönelik olarak analizlerine geçilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Verilerin analizinde, öncelikle kitaplardaki masalların ülkelere göre dağılımları belirlenmiştir. Araştırmanın birinci alt probleminde, birincil duygı ifadelerinin (sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü, korku) masallarda yer alma sıklığını belirleyebilmek için SPSS 25 programında frekans (f) ve yüzdelere (%) ulaşılmıştır. Duygu ifadelerinin masallarda yer alma durumları belirlenirken hem doğrudan birincil duygı ifadelerine ulaştıran kelime ya da kelime gruplarının verilmiş olmasına hem de dolaylı yoldan verilmeye çalışılan kelime ya da kelime gruplarının ikincil duygı ifadelerine bakılmış ve frekanslar belirlenmiştir.

İkinci ve üçüncü alt problemlerde elde edilen veriler, betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenen temaların altına yerleştirilen kodlamalara göre içeriğın analiz edilip yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Buna göre, Parrot'un (2001) duygı sınıflamaları tablosunda ortaya koyduğu “sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku” kategorileri birincil duygular teması altında ele alınmıştır. Masalların incelenmesinden elde edilen kodlar ise her bir kategorinin altında ayrı ayrı toplanmıştır. Kodlama, toplanan nitel verilere dayanılarak oluşturulan kategorilerin belirli veri parçalarıyla ilişkilendirilmesidir. Kodlar araştırmacının kendisi tarafından oluşturulabileceği gibi katılımcıların ifadelerinden alınan kelimeler vasıtasıyla da oluşturulabilir (Cohen, Manion ve Morrison, 2021). Her biri birincil duygularla ilişkilendirilmiş olan ikincil duygular ise masallardaki duygulara ulaşılmasında kolaylık sağlayan alt kategoriler olarak tablolara eklenmiştir. Buna göre ikinci alt problemde, farklı ülkelere seçilen 210 masalda baskın olan birincil duygı ifadeleri (sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku) tablo hâline getirilerek hangi ülkelere olumlu duygulara, hangi ülkelere olumsuz duygulara, hangi ülkelere olumlu-olumsuz duyguların her ikisine de yer verildiği ortaya konulmuştur. Seçilen masallar tek tek okunup ayrıntılı bir şekilde incelenerek duygı içeren her kelime, kelime grubu ya da cümle frekans hâlinde tabloda her ülke için ayrı ayrı belirtilmiştir.

Üçüncü alt problemde ise masallar Parrot'un (2001) ortaya koyduğu, Alper'in (2012) “Metinde Duygu İnceleme Formu” adında Türkçeye uyarladığı formdaki duygı sınıflamasına göre “sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku” olmak üzere altı birincil duygı ifadesi şeklinde kategorileştirilerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Tablolar oluşturulurken “Metinde Duygu İnceleme Formunda” yer alan “sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü, korku” kategorileri “birincil duygı ifadeleri teması” olarak, ikincil duygı ifadeleri de masallarda yer alan duyguların dağılımının oluşturulmasında yardımcı olan alt kategoriler olarak düşünölmüştür. Kategorilerin altında yer alan kodlara “masallarda ifade edilme şekli” başlığı altında masallardan alıntılanan duygı ifadeleri içeren kelime, kelime grubu ya da cümle örnekleri aracılığıyla yer verilmiştir. Alıntılarda ikincil duygı ifadelerinin doğrudan karşılığı olan kelime ya da kelime grupları “italik” olarak belirtilirken; dolaylı yoldan ifade edilen duygular için cümlenin tamamı örnek olarak verilmiş, bazı kelimeler “italik” olarak vurgulanmıştır. Elde edilen verilerin güvenilirliğinin artırılabilmesi için araştırma verileri araştırmacı dışında iki ayrı uzman tarafından da analiz edilmiş ve kodlarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

3. Bulgular ve yorumlar

Araştırmada elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlar, alt problem sırası dikkate alınarak verilmiştir.

3.1. Birinci alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminde “Duygu ifadelerinin masallarda yer alma sıklığı nedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda toplanan verilerin analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Duygu ifadelerinin masallarda yer alma sıklığı ve yüzdeleri

Birincil duygular	f	%
Sevgi	127	9,34
Sevinç	357	26,25
Şaşkınlık	120	8,82
Öfke	288	21,18
Üzüntü	308	22,65
Korku	160	11,76
Toplam	1360	100

Tablo 4’e göre, farklı ülkelerden 210 masalda belirlenen toplam 1360 duygu arasından masallarda en sık yer verilen duygu “sevinç”tir (f=357). Olumlu bir duygu olan “sevinci”, olumsuz duygulardan olan “üzüntü” (f=308) ve “öfke” (f=288) duygularının izlediği görülmüştür. İncelenen masallarda olumlu duygulardan (sevgi, sevinç, şaşkınlık) 604 duygu ifadesine rastlanırken, olumsuz duygulardan (öfke, üzüntü, korku) 756 duygu ifadesi belirlenmiştir. Bu durum, masallarda olumsuz duyguların daha baskın olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

3.2. İkinci alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “Her ülkenin masallarında baskın olan duygu ifadeleri nelerdir?” şeklindedir. Bu doğrultuda toplanan verilerin analiz sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Her ülkenin masalında baskın olan duygu ifadeleri

Sayı	Ülke (İncelenen Masal)	Sevgi	Sevinç	Şaşkınlık	Öfke	Üzüntü	Korku
1	Norveç (9)	6	10	3	9	9	8
2	Alman (8)	10	37	17	41	45	31
3	Danimarka (7)	12	19	11	15	26	9
4	Arap (6)	6	19	14	21	25	13
5	İsveç (6)	7	8	3	2	1	1
6	Bulgar (6)	3	10	1	-	3	-
7	Belçika (6)	2	7	2	9	5	2
8	Başkır Türk (6)	4	5	1	3	2	1
9	Moğol (6)	1	3	3	11	10	1
10	Macar (5)	2	7	2	7	4	9
11	İtalyan (5)	2	17	3	5	5	4
12	Fransız (5)	2	11	1	15	6	3
13	Japon (5)	1	12	1	5	3	3
14	İngiliz (5)	3	9	-	7	4	6

15	Afrika (5)	1	8	2	5	4	4
16	Hint (5)	3	9	2	3	5	6
17	Rus (5)	-	9	2	4	8	-
18	Çin (5)	-	8	1	7	3	2
19	Portekiz (5)	8	3	-	2	3	-
20	Eski Yunan (5)	2	5	2	7	11	6
21	Yunan (5)	4	7	2	2	3	-
22	Rumen (5)	2	4	1	5	5	1
23	Polonya (5)	3	8	3	8	8	4
24	Letonya (5)	-	5	2	4	6	3
25	Çek (5)	-	5	2	9	5	4
26	Uygur (5)	3	12	-	1	7	1
27	Tibet (5)	2	6	3	2	5	4
28	Kazak (5)	5	8	1	4	3	1
29	Filipin (5)	2	4	1	8	6	4
30	Fin (4)	6	8	1	9	15	-
31	Estonya (4)	-	5	2	5	3	2
32	İzlanda (4)	3	8	1	3	10	4
33	Kızılderili (4)	6	18	5	6	12	5
34	Kaliforniya (4)	2	3	1	-	4	-
35	Özbek (4)	1	5	3	7	9	-
36	Sibirya (4)	1	7	2	6	3	4
37	Avustralya (4)	2	2	6	2	2	1
38	Kore (4)	1	4	4	8	5	3
39	Beyaz Rus (3)	-	1	2	4	2	2
40	Abaza (3)	1	6	3	7	5	3
41	İspanyol (2)	5	6	3	3	3	-
42	Litvanya (2)	-	1	-	4	4	2
43	Malezya (1)	3	1	1	1	1	-
44	Alaska (1)	-	5	-	1	-	-
45	Somali (1)	-	1	-	1	-	3
46	Gürcü (1)	-	1	-	-	-	-

Tablo 5 birincil duygulara (sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü, korku) göre incelendiğinde; 210 masaldan 103'ünde ve 22 ülkede (Norveç, İsveç, Bulgar, Başkır Türk, İtalyan, Japon, İngiliz, Afrika, Hint, Rus, Çin, Yunan, Polonya, Uygur, Tibet, Kazak, Estonya, Kızılderili, Sibirya, İspanyol, Alaska, Gürcü) "sevinç" olumlu duygusuna (f=188) baskın olarak yer verildiği; 59 masal ve 12 ülkede (Alman, Danimarka, Arap, Eski Yunan, Rumen, Polonya, Letonya, Fin, İzlanda, Kaliforniya, Özbek, Litvanya) "üzüntü" olumsuz duygusuna (f=168) baskın olarak yer verildiği görülmüştür. Diğer 53 masal ve 12 ülkede (Belçika, Moğol, Fransız, Rumen, Polonya, Çek, Filipin, Estonya, Kore, Beyaz Rus, Abaza, Litvanya) "öfke" duygusunun (f=93); altı masal ve iki ülkede (Macar, Somali) "korku" olumsuz

duygusunun (f=12) baskın olduğu görülmüştür. Altı masal ve iki ülkede ise (Portekiz, Malezya) “sevgi” duygusuna (f=11); dört masal ve bir ülkede (Avustralya) “şaşkınlık” duygusuna (f=6) baskın olarak yer verilmiştir.

Tablo 5 olumlu ve olumsuz duygulara göre incelendiğinde ise; 210 masaldan 139’unda ve 29 ülkede (Norveç, Alman, Danimarka, Arap, Belçika, Moğol, Macar, Fransız, İngiliz, Afrika, Rus, Çin, Eski Yunan, Rumen, Polonya, Letonya, Çek, Filipin, Fin, Estonya, İzlanda, Özbek, Sibirya, Avustralya, Kore, Beyaz Rus, Abaza, Litvanya, Somali) “öfke, üzüntü, korku” olumsuz duygularına baskın olarak yer verildiği; 61 masalda ve 15 ülkede (İsveç, Bulgar, Başkır Türk, İtalyan, Japon, Portekiz, Yunan, Uygur, Kazak, Kızılderili, Kaliforniya, İspanyol, Malezya, Alaska, Gürcü) “sevgi, sevinç, şaşkınlık” olumlu duygularının baskın olduğu görülmüştür. Diğer iki ülkede ise (Hint, Tibet) hem olumlu hem olumsuz duygu ifadelerine eşit oranda yer verildiği görülmüştür.

3.3. Üçüncü alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “İncelenen masalların duygu sınıflamaları nasıldır? Masallarda ne tür duygulara yer verilmiştir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu doğrultuda toplanan verilerin analiz sonuçları her bir duygu teması ayrı olacak şekilde (sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü, korku) sırasıyla aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 6. “Sevgi” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masallarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masallarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
“Düşkünlük-şefkat”	“Hayranlık, düşkünlük, aşk-sevgi, şefkat-merhamet, ilgi, hoşlanma, çekicilik-cazibe, önemseme-bakım, hassasiyet, sevecenlik, duygusallık-duyarlılık”	- “Köylü, nazlı atını daha çok <i>sevdiğinden</i> , her zaman eşeğe daha fazla yük yüklermiş.” (237) - “Ama köpek öyle küçük öyle küçükmüş ki, ihtiyarek bu <i>çok sevdiği</i> köpeğine “Farecik” adını takmış.” (86) - “Çünkü paraları az olsa da birbirlerini çok <i>sever</i> , birbirlerini <i>mutlu etmeye</i> çalışırlarmış.” (25) - “Herkes onun “Ses gümüşse sükût altındır” atasözünü çok <i>sevdiğini</i> bilirmiş.” (269) - “Üvey oğlunu çok <i>sever</i> , onu korur, öz annesi gibi onu <i>severek</i> büyütme çalışmış.” (311) - “Sonunda bütün hayvanlar onu <i>sevmiş</i> .” (311) - “Ama ben masalı <i>severim</i> , inanmayacağım şeyi zor bulursun, ona göre.” (210) - “Ormanı, bitkileri, hayvanları çok <i>sever</i> , onlara zarar vermemeye <i>özen gösterirmiş</i> .” (473)
“Arzulama-şehvet”	“Arzu etmek-istemek, tutku, sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma”	- “Kral kadının anlatılamaz güzelliğine <i>vurulmuş</i> . Kalbinin bütün varlığıyla <i>âşık olmuş</i> .” (25) - “Prens o günden sonra <i>başka şey düşünemez olmuş</i> . Varsa yoksa kuğu kız!” (32) - “Eğer kuğu kıza <i>kavuşamazsam</i> , onunla evlenmezsem, ben bu dünyada yaşayamam, demiş.” (33) - “Günün birinde o yörenin kötü kalpli büyücüsü genç kadını görmüş ve görür görmez de <i>âşık olmuş</i> . ‘Ne olursa olsun ben bu kadına sahip olmalıyım!’ diye de karar vermiş.” (176)
	“Özlem-hasret”	-“...eğer onu <i>görebilirim</i> , sol gözüm kahkahalarla gülecek, sağ gözüm de gülümseyecek!” (132)

“Özlem-hasret”	- “Kızı <i>unutamamış</i> . Kuğuları gördüğü göle geri dönmüş, sabah akşam orada kuğuların geleceği günü <i>beklemeye</i> başlamış.” (33) - “Göl kenarında oturur, gece uzaklardan duymayı <i>ümit ettiği</i> kanat seslerini dinler, kuğuların geleceği anı <i>beklermiş</i> .” (33)
----------------	--

Tablo 6’da masallarda yer alan birincil duygu ifadeleri temasından “sevgi” duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler verilmiştir. Masallarda “düşünlük-şefkat” duygularına (f=94) “arzulama-şehvet” (f=21) ve “özlem-hasret” (f=12) duygularına göre daha fazla yer verildiği görülmüştür.

Tablo 7. “Sevinç” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masallarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masallarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
“Neşe”	“Mutluluk, keyif, sevinç, eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama”	- “İlk başlarda kurbağalar <i>neşe</i> içinde hür yaşarlarmış.” (106) - “Akşama kadar <i>güle oynaya koşturmuşlar</i> .” (303) - “Birbirine kavuşan arabaların yaşadığı <i>sevinç</i> görülmeye değermiş.” (236) - “Yeşil İmparator’un sol gözü o günden sonra <i>kahkahalarla gülmeye</i> , sağ gözü de <i>gülümsemeye</i> başlamış.” (133) - “Sahibiyle birlikte oradan oraya koşar, <i>mutluluk</i> içinde çalı çırpıların diplerini koklar, deliklere başını sokar bakarmış.” (86) - “Farecik <i>mutluluktan</i> uçarak eve koşmuş. Her zamanki gibi yine havlıyormuş elbette, ama bu defa <i>mutluluktan</i> havlıyormuş.” (88) - “Kalbi yıllardır görmediği karısına, çocuklarına, annesine kavuşacağı için <i>sevinçle</i> çarpıyormuş.” (315) - “ <i>Yaşasın</i> Kepçekulak, diye bağırılmış bütün tavşanlar.” (80)
	“Heyecan, canlılık, heves, istek, zevk vermek”	- “Taro ise çok <i>heyecanlıymış</i> . <i>Heyecanını</i> yatıştırmak için yine tarlaya çalışmaya gitmiş.” (308) - “Evine kavuştuğu için <i>heyecanla</i> pencereden bakmış.” (315) - “Avcı <i>heyecanla</i> evine dönmüş. Köy halkına olup bitenleri anlatmış. Herkes <i>sevinçle</i> bataklık cücelerini beklemeye başlamış.” (253) - “Bir gece uzaktan yine kanat sesleri duyulmuş. Prens <i>heyecanla</i> gözlerini gecenin karanlığına dikmiş.” (33) - “Anlaşılan dinlenme <i>hoşuna</i> gitmiş ve öküz numarayı sürdürmekte kararlıymış.” (53)
“Memnuniyet”	“Hoşnut olma, memnun olma”	- “ <i>İyi fikir</i> , diye düşünmüş Dağteveli Langamud. Keçiyi almış, eşeği vermiş.” (79) - “Ağa ne kadar zayıfladığını o an fark etmiş. Elbette çok <i>sevinmiş</i> .” (334) - “Kral tabi ki bu fikri çok <i>beğenmiş</i> .” (25) - “Ama öğüdü dinleyip kurtulduğu için de çok <i>sevinmiş</i> .” (315) - “Kral aslan çok <i>memnun olmuş</i> . ‘ <i>Aferin kurt</i> ’ demiş.” (45) - “Koyunu vermiş, zaten kendisinin olan keçiyi, oğlağı ve iki gümüş parayı almış ve birilerini kandırmanın verdiği <i>sevinçle</i> sürüsünün yanına dönmüş.” (91) - “Ama gitmeden önce hayatını kurtaran Nikita’ya bir şarkı söyleyerek <i>teşekkür etmeyi</i> de unutmamış.” (351)
	“Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek”	- “Tilki ise kendisinin <i>üstünlüklerini</i> sıralıyormuş: Ben iz sürerim, avcılığa <i>üstüme yoktur</i> . Avcının önünden kaçışın üstadıyım...” (271) - “ <i>Kibirle</i> dolaşmışlar...” (308)

“Gurur”		<p>- “At kendini eşeğe göre <i>üstün görürmüş</i>. “Sonunda bu bir eşek. Dünyaya gelmiş olmasının nedeni yük taşımak. Başka hiçbir işe yaramaz. Ben öyle miyim ama, güzel koşarım, yarışlara katılırım, efendimi, onun ailesini taşıyorum. Güzel bir atla insanlar <i>gurur duyarlar</i>. Eşeğiyle gurur duyan insan nerede görülmüş? O yük hayvanı, ben ise zarifim” diye düşünürmüş.” (237)</p> <p>- “Ailesinin kökenlerinin antik Mısır’a kadar uzanmasıyla <i>öğünmüş</i>.” (269)</p> <p>- “Domuzunun bile köylülerden saygı görmesinden <i>gurur duymuş</i>.” (468)</p>
“İyimserlik”	“Can atmak, ümit etmek, ummak istemek”	<p>- “Demek ki şimdi iki kişi olduk!” diye <i>sevinmiş</i> turna balığı. Fayton çok <i>sevinmiş</i>.” (236)</p> <p>- “O gülümsemeyi görebilmek, güzel kadına kendini sevdirebilmek için her şeyi yapabilmiş.” (26)</p> <p>- “Gecelerimizi aydınlatan kandilin yağı bitse de fark etmez artık! Koca ay buzdan yaptığımız kulübenin içinde bizi hep aydınlatır.” Gerçekten de daha yüksek bir dağa tırmanırlarsa <i>belki</i> de ayı oradan yakalayabilirlerdi.” (22)</p>
“Büyülenme”	“Mest olma, kendinden geçme”	<p>- “Tilki yine kendi üstünlüklerine getirmiş sözü. Anlatırken <i>kendinden geçiyor</i>, kendini övdükçe söylediklerine kendi de inanıyormuş.” (272)</p> <p>- “Hayvanlar kralını öldüren sinek ise <i>zafer sarhoşluğu</i> içinde ‘Ormanın en güçlüsü benim! Yeni kral benim’ diye sağa sola uçuşurken sıradan bir örümcek ağına yakalanmış.” (289)</p> <p>- “Ormanda av peşinde dolaşırken daha önce hiç gelmediği bir düzlüğe ulaşmış. Bu düzlük düzenli bahçesiyle, bakımlı ağaçlarıyla <i>cennetten bir köşe gibiymiş</i>.” (354)</p> <p>- “İşte bu kuşların yeteneklerine <i>hayranmış</i> Amerikan bozkırlarının efendisi olan kurt. Onları izler, her numaralarını <i>hayranlıkla</i> takip edermiş. Bir defa da olsa onlar <i>gibi</i> uçabilmek istermiş.” (422)</p>
“Ferahlama”	“Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma”	<p>- “Baltası olmadan ağacı kesemeyeceği için de <i>rahatlamış</i>.” (307)</p> <p>- “Küçük kardeş o zaman <i>anlamış</i> ağabeyinin neden gece o lafları ettiğini.” (386)</p> <p>- “Adam gülümsemiş. “İşte oğluma layık bir gelin buldum!” diye düşünmüş.” (113)</p> <p>- “Gerçekten de yakınlarda bir ateş yandığını görüp <i>sevinmiş</i>.” (209)</p> <p>- “<i>Sevinçle</i> evine koşmuş. Artık yoksulluğu sona erdiği için çok <i>mutluymuş</i>.” (474)</p>

Birincil duygu ifadeleri temasından “sevinç” duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler verilen Tablo 7’de, “neşe” (f=129) ve “memnuniyet” (f=71) ikincil duygularının masallarda daha baskın olduğu görülmüştür. Bunları ikincil duygular alt kategorilerinde sırasıyla “gurur (f=63), hoşlanma (f=35), iyimserlik (f=23), büyülenme (f=22) ve ferahlama (f=14)” duyguları takip etmiştir.

Tablo 8. “Şaşkınlık” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masallarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masallarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
	“Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz”	<p>- “Kapıyı açan annem beni görünce çok <i>şaşırdı</i>.” (48)</p> <p>- “Sen yaşıyor musun? <i>şaşırmış</i> küçük aslan.” (302)</p> <p>- “Bülbülün bu kadar bilgili olmasına da çok <i>şaşırmış</i>.” (228)</p>

“Şaşkınlık”	<ul style="list-style-type: none"> - “Yani köpeklere karşı mı koymalıyım sence! diye <i>hayretle</i> sormuş geyik.” (217) - “Camdan odaya bakınca <i>beyninden vurulmuşa dönmüş.</i>” (315) - “Kapıyı açıp içeri girdiğinde, <i>şaşkınlığı</i> daha da artmış: Çünkü evin içinde her şey, ocak, masa ve yataklar da çeşit çeşit peynirdenmiş.” (37) - “Çocuğum senin saksında çiçek <i>yok ki!</i>” (447) - “...Çünkü köpek bahçeye ulaştığında sırtındaki kürkü çıkarıp güzel bir kadın haline gelmiş. Kızılderili çok <i>şaşırmış. Böyle bir şey ne görmüş ne de duymuş!</i>” (355) - “Genç prens <i>gördüklerine inanamamış</i>; kuğular birbirinden güzel genç kızlara dönüşüvermişler.” (32) - “Ocak oradayken burada yemek pişer mi? diye sormuş kadı <i>hayretle.</i>” (141)
-------------	--

Birincil duygu ifadeleri temasından “şaşkınlık” duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler sunulan Tablo 8’de, “şaşkınlık” ikincil duygusuna masallarda “f=120” yerde rastlanmıştır.

Tablo 9. “Öfke” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masallarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masallarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
“Sinirlendirme”	“Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kıskırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık”	<ul style="list-style-type: none"> - “Aslan <i>alaycı</i> bir tebessümle yetinmiş. Yerinden kıvıldamamış bile.” (288) - “Komşusu: Şimdi <i>hapı yuttun</i> Langamud! demiş.” (79) - “Evet, demiş tilki saygıdeğer bir ifadeyle. “Sizin bir rakibiniz var!” (464) - “İyi de olur! Senin malın mülkün de benim olur! Hatta hayvanların da benim olur sen ölürsen. Düşünsene ne kadar çok hayvanım olacak!...” (385)
“Hiddet”	“Öfke, hayal kırıklığı”	<ul style="list-style-type: none"> - “Lafta kabadayılığı kimseye bırakmayan, ama sıra işe gelince dünyanın en korkak mahlûku haline gelen tilkinin sözüne güvendiği için kendine kızarak ormanın derinliklerine dalıp gözlerden yitmiş.” (218) - “Demek karım beni bekleyemedi. Başkasıyla yaşamaya başladı, diye çok <i>öfkelenmiş.</i>” (315) - “Ne yaptın çizmelerime? Mahvettin beni, diye papazın üzerine yürümüş.” (331) - “Bütün gün bekledikten sonra bu sıska tilkinin yemek olarak gönderilmesine de çok <i>kızmış</i>: “Daha etli biri kalmadı da seni mi gönderdiler” diye <i>kükremiş.</i>” (464) - “Bre uşaklar neden hala yemek sunmazsınız! diye <i>kızmış</i> kadı mutfak çalışanlarına.” (141)
“Köpürmek”	“Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzme, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık”	<ul style="list-style-type: none"> - ... “<i>Bu kadar da terbiyesizlik olmaz!</i> Sen beni dinlemiyorsun!” (272) - “Sinek fena halde <i>kızmış</i> ve <i>alınmış</i> aslanın bu tavrına.” “Benimle böyle konuşamazsın!” diye <i>bağırılmış.</i> “Ayrıca sana göre küçük olabilirim, ama sana <i>savaş ilan ediyorum.</i>” (288) - “...Olup biteni görünce çok <i>kızmış.</i> Benim böyle evladım olamaz! ...Sen benim <i>yüz karamsın...</i>” (303) - “O bir buz pateni elbisesi değil, demiş <i>öfkeyle</i> Farecik.” (88) - “Cadı yenildiği için çok <i>kızmış</i> ve oğlana <i>beddua etmiş.</i>” - “Çabuk beni ona götür. Ona <i>haddini bildirmesini</i> bilirim ben.” (464)

		- “Ama <i>ben sana gösteririm</i> . Sadece bunun için hayatta kalmam lazım!” (385)
“Nefret”	“İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama”	- “...kurnaz tilki kediyi <i>küçümser</i> , bunu açıkça kediyile <i>alay ederek</i> de hissettirmiş: Bana bak mırmır dostum. Tamam, fare yakalamakta üstüne yok, ama sen bu işten başka bir şeyden anlar mısın?” (271) - “ <i>Yeter artık</i> , diye homurdanmış <i>tehditkâr</i> bir tavırla.” - “Kurbağalar da krallarından bıkmışlar.” (289) - “At kendini eşeğe göre üstün görürmüş. “Sonunda bu bir eşek. Dünyaya gelmiş olmasının nedeni yük taşımak. <i>Başka hiçbir işe yaramaz</i> . Ben öyle miyim ama, güzel koşarım, yarışlara katılırım, efendimi, onun ailesini taşıırım. Güzel bir atla insanlar gurur duyarlar. Eşeğiyle gurur duyan insan nerede görülmüş? <i>O yük hayvanı</i> , ben ise zarifim.” diye düşünürmüş.” (237) - “Söğütlü köyde herkes rüzgârdan <i>şikâyetçiymiş</i> .” (113) - “Tamam, <i>lanet olsun</i> , al. Ama çok çabuk gel.” (469) - “Bu <i>aptal</i> fena halde <i>kandırmak</i> üzereyim” diye düşünmüş ağa. “...önerisinden vazgeçmeden hemen vereyim.” (91) - “ <i>Ayakaltında dolaşma</i> , akşama gelirsin!” demiş. (265)
“Kıskançlık”	“Haset, çekememek”	- “Öküz, eşeğin bu rahatlığını fena halde <i>kıskanır</i> muş.” (53)
“Acı çektirmek”	“Canını yakmak, eziyet etmek”	“Olmaz! Her zaman nasıl taşıdıysan, yine taşırsın!” (237)

Tablo 9’da masalarda yer alan birincil duygu ifadeleri temasından “öfke” duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler verilmiştir. Masalarda “köpürmek” (f=111) ve “nefret” duygularına (f=87); “hiddet” (f=36), acı çektirmek (f=21), kıskançlık (f=20) ve sinirlendirme (f=13) duygularına göre daha fazla rastlanmıştır.

Tablo 10. “Üzüntü” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masalarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masalarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
“Acı çekme”	“İstirap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek”	- “Aslan <i>acıyla</i> zıplamış yerinden. Gerçekten de derisinin en hassas yeriymiş orası.” (289) - “At dostum, <i>insaf et</i> , yükümün birazını sana vereyim. Bak artık yürüyemiyorum.” (237) - “Ama dikkatsiz devekuşu Dinevan adımlarını hiç yere bakmadan attığı için dikenlerin arasına girmiş ve ayaklarına diken battığı için <i>avaz avaz bağırma</i> ya başlamış. <i>Acı içinde</i> ayaklarını birbirine sürtüyor, ama bu da pek yardımcı olmuyormuş.” (46) - “ <i>Ölüyorum, çok hastayım, diye bağır</i> muş, bir süre sonra da hareketsiz kalmış.” (307) - “Akşamları ahırda karşılaştıklarında öküz günün yorgunluğuyla <i>inler</i> , eşeğe az çalıştığı için <i>sitem edermiş</i> .” (53)

“Üzölmek”	“Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli”	<p>- “Tilki ise çaresizmiş.” (272)</p> <p>- “Aslan <i>kederle</i> su kenarına uzanmış, aç karmını su içerek doyurmaya çalışıyormuş.” (303)</p> <p>- “İki dost birbirlerine sarılıp <i>ağlamaya</i> başlamışlar.” (303)</p> <p>- “Getirip yüz altını “Dağtepelı Langamud”un avucuna saymaktan başka çaresi kalmamış.” (79)</p> <p>- “Zavallı fayton soğukta üşür, rüzgâr estikçe titrer, ama <i>elinden de bir şey gelmezmiş.</i>” (235)</p> <p>- “Kafese kapatılan bülbül çok <i>kederlenmiş.</i>” - “...Beni neden kafese kapattın? Bu <i>acıyı</i> neden çektiyorsun bana?” (228)</p> <p>- “<i>İçim yanıyor, çok üzgünüm.</i> Benim en iyi dostumdun... Erime, erime ne olur!” diye <i>ağlamış</i> tavşan. (104)</p> <p>- “Olup biteni görünce çok <i>üzölmüşler:</i> Kim yedi ocağımızı, masanın bacağını kim kopardı, yatağın köşesini kim ısırđı, diye <i>ağlamışlar.</i>” (37)</p> <p>- “Allahım! Nereden çıktı bu bela başımıza!” (176)</p>
“Hüsran”	“Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma”	<p>- “<i>Ama biz kime ne kötölük ettik?</i> diye <i>yakınmış</i> öteki.”</p> <p>- “O ise boş saksısını iki eliyle tutmuş <i>ağhyormuş.</i>” (441)</p> <p>- “Heyecanla oraya tırmandılar, ama zirveye ulaştıklarında ayın daha yüksekte havada asılı olduğunu gördüler. Zıpladılar, hopladılar, <i>ama nafile!</i>” (24)</p> <p>- “İddiayı kazandığı halde hakkını alamamak çok <i>ağrına gitmiş.</i> Oğlan umutla kadının yanına varmış, ama kadı durumu dinledikten sonra zengin komşuya hak verince bütün <i>umutları sönmüş.</i>” (141)</p> <p>- “Ateşin yanına gittiğinde ise <i>sevinci kursağında kalmış!</i>” (209)</p>
“Utandı”	“Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı”	<p>- “At, iki hayvanlık yükün altında ezilirken “aslında galiba eşeğe yardım etmem lazımdı! Bu kadar zor durumda kalmazdım” diye düşünmüşse de, artık yaptığı hatayı düzeltme imkânı da kalmadığı için, bu duruma katlanmak zorundaymış.” (237)</p> <p>- “<i>Affedersin,</i> gerçekten de farkına varmadım...” (228)</p> <p>- “Rüzgâr çok <i>utandı.</i> Korkuluk kızla konuşamadan oradan uzaklaştı.” (114)</p> <p>- “Maalesef benim tohumum büyümedi. Herhalde geçen sene sizin bahçenizden meyve çaldığım için bu bana bir ceza oldu.” (447)</p>
	“Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık,	<p>- “Kedi yetenezsizliğinden ötürü <i>utanyormuş, ezilip büzüliüyormuş.</i>” (271)</p>

“İhmal”	reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme”	- “Aslanın kendisiyle bu derece <i>aşağılayıcı</i> bir ses tonuyla konuşması ve <i>“iğrenç yaratık”</i> olarak <i>adlandırması onuruna dokunmuş.</i> ” (288) - “Cüceler çok <i>alınmışlar.</i> ” (253) - “Lilium kendisinin <i>gereksiz görülmesine</i> çok üzülmüş. Sevilmediğini, kimse tarafından <i>istenmediğini</i> düşünmüş, ağlayarak ormana gitmiş.” (265)
“Duygudaşlık”	“Acıma “	- “ <i>Zavallı</i> faytoncuk!...” (236) - “Öküzün <i>haklı varmış</i> , gerçekten de bu iş <i>dayanılacak gibi değil</i> ” diye düşünmüş eşek... (53)

Birincil duygu ifadeleri temasından “üzüntü” duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler verilen Tablo 10’da, “üzülmek” (f=141) ikincil duygusunun masallarda daha fazla yer aldığı görülmüştür. Bunları ikincil duygular alt kategorilerinde sırasıyla “acı çekme (f=44), utanç (f=38), hüsrana (f=37), duygudaşlık (f=28) ve ihmal (f=20)” duyguları izlemiştir.

Tablo 11. “Korku” birincil duygusunun ikincil ve üçüncül duygu sınıflamalarına göre masallarda ifade edilme şekilleri

Birincil Duygu İfadeleri Teması	Alt Kategoriler	Masallarda ifade edilme şekli / (Sayfa numarası)
“Dehşet”	“Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak”	- “Çok <i>korkmuştum</i> . Beni fark etmesinler diye <i>nefes bile almaya çekiniyordum.</i> ” (48) - “ <i>Paniğe kapılan</i> tilki koşmaya başladı.” (48) - “ <i>Tilki dehşetten</i> sırtüstü düşüyormuş az kalsın.” (272) - “Tam o sırada zebra başını kaldırmış, aslanı görünce zıplamış ve <i>titremeye başlamış: Ne olur bana zarar verme, yalvarırım!</i> ” (302) - “Annen beni yakalayınca <i>korkudan bayılmışım.</i> ” (302) - “Ama av köpeğiyle karşılaşmaktan <i>korkan yüreği deliler gibi çarpıyormuş.</i> “Of, tilki dostum, <i>aklım çıktı!</i> Seni köpek sandım.” (217) - “Atlar çok <i>korkmuş.</i> “Bunlar bizi yakalamaya geliyor!” demiş biri.” (441) - “ <i>Karatavuk çok korkmuş.</i> “Tilki kardeş aileme acı. Sen ağacı kesersen bu küçük yavrular ölür! <i>Ne olur yapma.</i> ” (306) - “Öküz <i>korkudan</i> öyle bir böğürmüş ve gürültüyle <i>sıçramış</i> ki, köylü ahırda neler oluyor diye gelip bakmak zorunda kalmış.” (53)
“Ürkeklik”	“Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu”	- “Çakıyı kaybedince çok <i>korktum</i> . Babam akşam eve gelince bana çok <i>kızacaktı.</i> ...Akşam babam ne derdi!” (47) - “...kafasını sağa sola çeviriyor, <i>tedirgin</i> olduğunu hissettiriyormuş.” (272) - “Rüzgâr bu güzel kıza yaklaşmaktan <i>korktu:</i> Önce hanımeline gitti, ondan güzel kokular aldı. Sonra kıza yaklaştı. Ama o kadar <i>tedirgindi</i> ki, acemilikle gerektiğinden fazla esti.” (114) - “Papaz müşterinin <i>tepkisinden korktuğundan</i> çizmeleri bir torbaya koymuş...” (331) - “Ama tilki öylesine <i>korkuyor ve tedirgin</i> yürüyormuş ki kaplan kızmış.” (464)

- "...yoksa her gün filler bizi ezecek *korkusuyla* yaşamaya devam edeceğiz." (80)

Birincil duygu ifadeleri temasından "korku" duygusunun ifade edilme şekillerine örnekler sunulan Tablo 11'de, "dehşet" ikincil duygusuna masallarda "f=109" yerde rastlanırken, "ürkeklik" duygusuna "f=51" yerde rastlanmıştır.

4.Sonuç ve tartışma

Bu araştırmada, farklı ülkelere ait masalların duygu sınıflamalarına göre incelenmesi ve masallarda hangi duygulara ne sıklıkla yer verildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, ülkelere göre baskın olan duygu ifadeleri de belirlenmiştir. Belirlenen amaçlara göre, incelenen 210 masalda 1360 duygu ifadesine rastlanmıştır. Bu duygu ifadelerinden masallarda en sık rastlanan "sevinç" iken, bunu "üzüntü" ve "öfke"nin izlediği görülmüştür. "Sevinç" olumlu, "üzüntü" ve "öfke" ise olumsuz duygular arasında yer almaktadır. Bu sonuç, incelenen masallarda olumsuz duyguların daha baskın olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Çocuklar, masallardaki karakterlerle özdeşim kurduklarından iyi ve güzel şeyler yapan, olumlu duyguları yansıtan bir karakter çocuk için olumlu rol modelken; kötü şeyler yapan ve olumsuz duygulara sahip bir karakter ise olumsuz bir rol model olmaktadır. Türk ve Darı (2022), Rossenberg'in şiddetsiz iletişim modeline göre "Keloğlan" masallarını analiz ettikleri çalışmalarında, masalların yoğun biçimde şiddet unsuru içerdiğini ve çocukların psikososyal gelişimi için uygun olmadığını görmüşlerdir. Masallardaki duygu ifadelerinin önemli bir kısmının olumsuz duygular ağırlıklı olması masalın çocuğa yansıtacağı, kazandıracacağı ve hissettireceği duyguların da o kapsamda olmasına neden olacağından çocuk açısından uygun sayılabilecek örneklikte de olamayacaktır. Olumsuz duygular masallardan ne tamamen çıkarılmalı ne de baskın bir şekilde bu duygulara yer verilmelidir. Başka bir deyişle, masallar aracılığıyla duygu ifadeleri çocuğun davranışları, düşünceleri, söylemleri, hatta karakteri üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle masallardaki karakterlerin kişilikleri ve yansıttıkları duyguların masala doğru oranda dağılımı çok önemlidir. Nitekim Du ve Hao (2018), ahlaki öykülerin okul öncesi çocukların olumlu-olumsuz duyguları ve davranışları üzerindeki etkisini belirlemeye çalıştıkları araştırmalarında, bazı duyguların çocukları olumlu sosyal davranışlarda bulunmaya motive ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada, yardım etme davranışının özellikle "suçluluk" başta olmak üzere belirli duygular tarafından okul öncesi çocukları teşvik ettiğini belirlemiştir. Çalışmalarında, öykülerle verilen "Suçluluk" olumsuz bir duygu olmasına rağmen çocuklarda ortaya çıkardığı davranış olumludur. Ancak, bu duygu ifadesinin öykülerde verilme şekli ve oranının önemli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu araştırma ile masalların farklı bir açıdan çocuklara duyarlılık kazandırmada, farklı kültürel değerleri ve davranışları edindirmede ve sosyal iletişimlerini güçlendirmede de etkili olduğu söylenebilir. Bu ve benzeri çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, araştırma kapsamına dâhil olan 210 masaldaki duygu ifadelerinin %56 oranında olumsuz duygular içermesi, "sevgi" ile "şaşkınlık" olumlu duygularının tüm duygu ifadeleri arasında masallarda en az rastlanan duygular olması, bazı masalların baskın olarak olumsuz duygular içermesi çocuklar için bu masalların uygun ya da nitelikli olup olmadığını düşündürmektedir.

Masallar birincil duygulara (sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü, korku) göre ele alındığında "Norveç, İsveç, Bulgar, Başkır Türk, İtalyan, Japon, İngiliz, Afrika, Hint, Rus, Çin, Yunan, Polonya, Uygur, Tibet, Kazak, Estonya, Kızılderili, Sibirya, İspanyol, Alaska, Gürcü" ülkelerinde "sevinç" olumlu duygusuna baskın olarak yer verildiği; "Alman, Danimarka, Arap, Eski Yunan, Rumen, Polonya, Letonya, Fin, İzlanda, Kaliforniya, Özbek, Litvanya" ülkelerinde "üzüntü" olumsuz duygusuna baskın olarak yer verildiği görülmüştür. Özellikle de en çok okunan ve dünyaca ünlü "Grimm Masallarıyla (210 masal)

Almanya, Andersen Masallarıyla (103 masal) Danimarka, Binbir Gece Masallarıyla (1001 masal) Arabistan” ülkelerindeki masallarda “üzüntü” duygusunun baskın olması söz konusu masalların çocuklar için uygunluğunu düşündürmektedir. Diğer “Belçika, Moğol, Fransız, Rumen, Polonya, Çek, Filipin, Estonya, Kore, Beyaz Rus, Abaza, Litvanya” ülkelerinde “öfke” duygusunun; “Macar ve Somali” ülkelerinde “korku” olumsuz duygusunun baskın olduğu görülmüştür. “Portekiz ve Malezya”da “sevgi” duygusuna; “Avustralya’da ise “şaşkınlık” duygusuna baskın olarak yer verilmiştir. Masalda yer alan karakter, olaylara sürekli olarak olumsuz pencereden baktığında (Çiftçi ve Kaya, 2020), “çaresiz, üzgün, mutsuz, hüzünlü” gibi duygular içinde algılanacağından okuyucu ya da dinleyiciye de bu olumsuz duygu durumu yansiyacaktır. Masallarda devamlı bu şekilde olan karakterler çocuklar için uygun bir rol model olamamaktadırlar. Bu duruma Tanju-Aslışen (2017) resimli hikâye kitaplarındaki iletişim engelleri (emir vermek, uyarmak, suçlamak, alay etmek vs) ve çocukların gelişimleri üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışması örnek verilebilir. Araştırmasında, “korku, suçluluk ve bağımlılık, kendisini yetersiz hissetmesine neden olma” gibi duyguların özellikle okul öncesi dönem çocukları üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler nedeniyle iletişim engellerine resimli hikâye kitaplarında yer verilmemesi gerektiğini ortaya koymuştur. Hikâyelerde baskın olarak verilen olumsuz duygular, çocukları da olumsuz bir şekilde etkilediğinden bu sonuç ortaya çıkmıştır. Olumlu düşünce ve duyguların, davranışları olumlu bir şekilde etkilediği; süreklilik arz eden olumsuz duygu ve düşünceler ise konu fark etmeksizin kişiyi kötü etkilediği söylenebilir.

Bir başka açıdan, masallar olumlu ve olumsuz duygulara göre incelendiğinde ise; “Norveç, Alman, Danimarka, Arap, Belçika, Moğol, Macar, Fransız, İngiliz, Afrika, Rus, Çin, Eski Yunan, Rumen, Polonya, Letonya, Çek, Filipin, Fin, Estonya, İzlanda, Özbek, Sibirya, Avustralya, Kore, Beyaz Rus, Abaza, Litvanya, Somali” ülkelerinde “öfke, üzüntü, korku” olumsuz duygularının baskın olarak yer aldığı; “İsveç, Bulgar, Başkır Türk, İtalyan, Japon, Portekiz, Yunan, Uygur, Kazak, Kızılderili, Kaliforniya, İspanyol, Malezya, Alaska, Gürcü” ülkelerinde “sevgi, sevinç, şaşkınlık” olumlu duygularının baskın olduğu görülmüştür. “Hint ve Tibet”te ise hem olumlu hem olumsuz duygu ifadelerine eşit oranda yer verildiği görülmüştür. Çocuklar masallardaki olaylar vasıtasıyla duygu ifadelerinin ortaya çıktığı durum ya da karakterlerin düşünceleri ve hisleri hakkında fikir sahibi olacağından, kendi yaşamlarıyla özdeşleştirdiği benzer durumlarda da çözüm bulma ya da tepkide bulunma konusunda masallardaki tecrübelerinden yararlanacaklardır. Ayrıca çocuklar, olumlu ya da olumsuz duyguların baskın olduğu masalları okumaya devam ettikçe duygu ifadeleri arasındaki farklılıkları da ayırt etmeye başlayacaklardır. Nasıl ki bir masalda sadece olumlu duyguların olması bu farklılıkların öğrenilmesini engelleyecekse, sadece olumsuz duyguların olması da hem bu farklılıkların öğrenilmesini engelleyecek hem de çocuğun olumsuz duyguları içselleştirmesine neden olarak uygun olmayan bir karakteri kendine örnek almasını sağlayacaktır. Başka bir deyişle masallarda duygular yerinde ve yeterli oranda verilmelidir. Bu da nitelikli eserlerin çocuklarla buluşturulmasıyla mümkündür. Çelikel ve Durmuşoğlu (2020) özel gereksinimleri konu alan resimli hikâye kitaplarında duygu durumları ve empati ifadelerini inceledikleri çalışmalarında, kitaplarda 293 tane empati ifadesine rastladıklarını ve empati ifadelerinin %45.4’ünün olumlu, %54.6’sının olumsuz duygulardan oluştuğunu ortaya koymuşlardır. Dijkstra, Zwaan, Graesser ve Magliano (1994) çalışmalarında, karakter ve okuyucu duygularının edebi hikâyelerin anlaşılmasını etkilediğini ve karakterlerin duyguları ile gerilimin okunma hızı üzerinde etkisi olduğunu belirlemiştir. Kısaca, masallarda anlatılanlar, olaylar ve sunulan karakterler çocuklara neşe, sevinç, sevgi gibi duyguları verebilmeli, onları güldürebilmeli ve eğlendirebilmeli (Özcan ve Şara, 2016); korku, üzüntü, öfke gibi duygulara ise olabildiğince az yer verilerek çocuklar negatif algılardan uzak tutulabilmelidir. Masallarda olumsuz duygulara az da olsa yer verilmesi; çocuğun bu duyguların bireylerde yol açtığı tahribatları görmesini, farkındalık kazanmasını ve bunları kendi yaşamını iyileştirmek için kullanmasını sağlaması açısından önemlidir.

Sonuç olarak, çocukların her türlü bilgiyi almaya açık oldukları göz önünde bulundurulduğunda, başta ebeveynler sonrasında öğretmenler, yöneticiler ve çevrelerindeki diğer yetişkinler çocukların edindikleri ya da dinledikleri masalların içerikleri, karakterleri ve olayları hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Hem dijital ortamlardaki masallar hem de baskı hâlindeki masalların içeriklerinde yer alan karakterler/kahramanlar, olumlu-olumsuz öğeler, olay örgüsü yetişkinler tarafından incelendikten sonra çocuğa ulaştırılmalıdır. Çocuklar henüz bazı ayrımları yapamayacakları bir dönemde oldukları için dijital ortamlar da dâhil olmak üzere nitelikli-niteliksiz birçok masalla karşılaşabilmektedirler. Bunların ayrımını yapabilmek zaman içerisinde çocukta oluşacak becerilerle mümkün olduğundan, bu beceriler gelişine kadar yetişkinler çocuklara kitap seçimlerinde rehber olmalıdırlar. “Çocuğum okusun yeter ki” düşüncesiyle özellikle içeriği hakkında bilgi sahibi olunmayan kitaplarla, masallarla, öykülerle çocukların buluşturulması çocuklarda hem bilgi kirliliğine yol açacak hem de çocukların masallarda karşılaştıkları orantısız verilen olumsuz duygular ve olumsuz karakterler onların kişiliklerinde tahribata sebep olacaktır.

Kaynakça

- Ak, B. (2022). *Güneşi bile tamir eden adam*. (70. baskı). Günışığı kitaplığı.
- Alper, D. (2012). *Resimli kitaplardaki karakterlerin duygu durumlarının incelenmesi* (Yayın No: 327690) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Aksoy, P. (2020). Masallarda yer alan çatışmalara ilişkin bir inceleme: Aytül Akal'ın okul öncesi masallar dizisi örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 657-674. <https://doi.org/10.16916/aded.647795>
- Andersen, H. C. (2016). *Andersen masalları*, cilt 1 ve cilt 2, (Çev. Saffet Günersel). Pinhan Yayıncılık.
- Anonim (2021). *Binbir gece masalları*, cilt 1 ve cilt 2, (Çev. Ekrem Demirli, Sümeyra Özkan, Yusuf İnanç, Hacı Bayram Başer, Ali Aslan, Serap Kılıç, Kübra Şenel). Alfa Yayıncılık.
- Cohen, L., Manon, L. & Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (Çev. E. Dinç ve K. Kiroğlu). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Çelikel, B. & Durmuşoğlu, M. C. (2020). Özel gereksinimleri konu alan resimli hikâye kitaplarında duygu durumları ve empati ifadelerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(7). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.45424>
- Çiftçi, Ö. & Kaya, M. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki masalların duygusal yön analizine göre değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 799-822. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.751850>
- Demirdöğen, P. (2003). *Milli Eğitim tarafından yayınlanan 6-15 yaş arası çocukların okuyabileceği kitapların eğitici ve görsellik açısından tasnifi, dil ve anlatım yönlerinde eleştirel bir şekilde incelenmesi* (Yayın No: 125551) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Demirkan, T. (2004). *Her Güne Bir Masal*. Yapı Kredi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitimine atılan ilk adım*. Yapı Kredi Yayınları.
- Dijkstra, K., Zwaan, R. A., Graesser, A. C. & Magliano, J. P. (1995). Character and reader emotions in literary texts. *Poetics*, 23(1-2), 139-157. [https://doi.org/10.1016/0304-422X\(94\)00009-U](https://doi.org/10.1016/0304-422X(94)00009-U)
- Du, X. & Hao, J. (2018). Moral stories emphasizing actors' negative emotions toward their nonhelping behavior promote preschoolers' helping behavior. *Journal of experimental child psychology*, 168, 19-31. Doi: 10.1016/j.jecp.2017.11.011
- Ekman, P. (2003). *Emotions revealed : Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. Times books. <https://zscalarts.files.wordpress.com/2014/01/emotions-revealed-by-paul-ekman1.pdf>

- Googlebooks, (2023a). “Andersen Masalları 1.kitap”. Erişim: 10.05.2023.
https://www.google.com.tr/books/edition/Andersen_Masallar%C4%B1_1_Kitap/tvSyEAAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1&dq=andersen+masallar%C4%B1&printsec=frontcover
- Googlebooksb, (2023b). “Andersen Masalları 2.kitap”. Erişim: 10.05.2023.
https://www.google.com.tr/books/edition/Andersen_Masallar%C4%B1_2_Kitap/xvSyEAAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1&dq=andersen+masallar%C4%B1&printsec=frontcover
- Googlebooks, (2023c). “Andersen Masallar”. Erişim: 10.05.2023.
https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=TM6zEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT1&dq=andersen+masallar%C4%B1&ots=sh8REDIQz0&sig=3DoM2gAw8fmNXDifA3TeWZbPr7c&redir_esc=y#v=onepage&q=andersen%20masallar%C4%B1&f=false
- Googlebooks, (2023d). “Binbir Gece Masallar-1”. Erişim: 10.05.2023.
https://www.google.com.tr/books/edition/Binbir_Gece_Masallar%C4%B1/5jJtEAAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1&dq=binbir+gece+masallar%C4%B1&printsec=frontcover
- Googlebooks, (2023e). “Binbir Gece Masallar-2”. Erişim: 10.05.2023.
https://www.google.com.tr/books/edition/Binbir_Gece_Masallar%C4%B1/ZNzMAgAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1
- Grimm & Grimm, (2020). *Grimm masalları*, cilt1 ve cilt 2, (Çev. Saffet Günersel). Pinhan Yayıncılık.
- Grimmstories, (2023). “Grimm Masalları”. Erişim: 10.05.2023.
https://www.grimmstories.com/tr/grimm_masallari/list
- Harika Masallar, (2022). “Sihirli Ağaç Gövdeleri”. Erişim: 10.05.2023.
<https://harikamasallar.com/sihirli-agac-govdeleri-cocuklar-icin-masal-hikayeleri/>
- Harisoğlu, (2020). “Taşa Dönüşen Çocuk”. Erişim: 10.05.2023. <https://www.harisoglu.com/tasa-donusen-cocuk-masali/>
- Hikayelerimizden, (2019). “Özbek Masalları”. Erişim: 10.05.2023.
<https://hikayelerimizden.com/tag/ozbek-masallari>
- Hochschild, A. R. (1990). Ideology and emotion management: A perspective and path for future research. In T. Kemper (Ed.), *Research agendas in the sociology of emotions* (ss. 117–134). State University of New York Press.
- Jineps Gazetesi, (2017a). “Abaza Masalı”. Erişim: 10.05.2023.
<https://jinepsgazetesi.com/2017/01/abaza-masali/>
- Jineps Gazetesi, (2017b). “Abaza Masalı-Yaşlı Adam ve Kurt”. Erişim: 10.05.2023.
<https://jinepsgazetesi.com/2015/06/abaza-masali-yasli-adam-ve-kurt/>
- Masal, (2023). “Andersen Masalları”. Erişim: 10.05.2023. <https://www.masal.org/kategori/andersen-masallari>
- Masal Alemi, (2021). “Karga ile Tüccar”. Erişim: 10.05.2023. <https://masalalemi.com/karga-ile-tuccar/>
- Masal Oku, (2023a). “Andersen Masalları”. Erişim: 10.05.2023.
<https://www.masaloku.net/kategori/andersen-masallari>
- Masal Oku, (2023b). “Kızılderili Masalı”. Erişim: 10.05.2023. <https://masaloku.com.tr/kizilderili-masali-oku/>
- Nas, R. (2014). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. (3. Baskı). Ezgi Kitapevi.
- Özcan, D. & Şara, P. (2016). Türkçe ders kitaplarında (1-4. sınıf) yer alan masalların öğretim programları ve içerik açısından incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(3), 1781-1796.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9267>
- Pekrun, R. (2009). Emotions at school. In K. R. Wentzel ve A. wigfield (eds.), *Handbook of motivation at school* (pp. 589-618). Routledge.

- Ressam Ayhan Mentesh, (2023a). “zbek Masalları”. Erişim: 10.05.2023.
<https://ressamayhanmentesh.tr.gg/-Oe-ZBEK-MASALLARI.htm>
- Ressam Ayhan Mentesh, (2023b). “Kızilderili Masalları”. Erişim: 10.05.2023.
<https://ressamayhanmentesh.tr.gg/KIZILDER%26%23304%3BL%26%23304%3B-MASALLARI.htm>
- Robinson, D. L. (2008). Brain function, emotional experience and personality. *Netherlands Journal of Psychology*, 64(4), 152-168. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF03076418>
- Sanders, B. (2016). *kzn A’sı*. (ř. Tahir, ev., 4. baskı). Ayrıntı Yayınları (Orijinal metin basım tarihi 1994’te yayımlanmıştır).
- Seçme Hikyeler, 2018). “Efsaneler-Mayon Volkanı Efsanesi”. Erişim: 10.05.2023.
<https://secmehikayeler.com/efsaneler/mayon-volkani-efsanesi.html>
- Sever, S. (2021). *ocuk ve edebiyat*. (11. Baskı). Tudem Yayınları.
- Tanju-Ashşen, E. H. (2017). Okul ncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan resimli hikâye kitaplarındaki iletişim engelleri ve çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri. *Uluslararası Erken ocukluk Eğitimi alışmaları Dergisi*, 2(1), 10-25.
<http://ijeces.hku.edu.tr/en/download/article-file/366571>
- Turhan, O. & Turhan, F. K. (2021). Edebiyat ve Duygular: Öyküleyici Metinleri Anlamada Duyguların Rolü. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 275-294. Doi: 10.16916/aded.741101
- Tr, G. & Turla, A. (1999). *Okul öncesinde ocuk, edebiyat ve kitap*. Ya-pa Yayınları.
- Türk, G. D. & Darı, A. B. (2022). Rossenberg’in şiddetsiz iletişim modeline göre keloğlan masallarının analizi ve çocuklarla şiddetsiz iletişim. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 10(30), 264-294. <https://dergipark.org.tr/en/pub/avrasyad/issue/68834/1085899>
- Van Kleef G. A., Cheshin A., Fischer A. H & Schneider I. K. (2016). *Editorial: The social nature of emotions*. *Front. Psychol.* 7, 896. Doi: 10.3389/fpsyg.2016.00896.
- Weiner, B. (2007). *Examining emotional diversity on the classroom: An attribution theorist considers the moral emotions*. In P. A. Schutz & R. Pekrun (Eds.), *Emotions in education* (pp. 73–88). Academic Press.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016). *ocuk edebiyatı* (8. Baskı). Akçağ.
- Yavuzer, H. (2000). *ocuk psikolojisi* (19. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yntemleri* (12. Baskı). Sekin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2015). “Klkedisi ve Uyuyan Gzel odağında birbirinin içinde(n) geen zamanlara yolculuk”, *Skolastik Fantazy* (Der. Hseyin Kse). *Ayrıntı Dergisi*, 1, s. 113-156.
- Zhao, L., Li, Y., Sun, W., Zheng, Y., & Harris, P. L. (2023). Hearing about a story character's negative emotional reaction to having been dishonest causes young children to cheat less. *Developmental Science*, 26(2), 1-12. Doi: 10.1111/desc.13313